

SOSYAL UYUM BOZUKLUĞU GÖSTEREN ÇOCUKLARIN UYUMSAL DAVRANIŞLARINA KAYNAŞTIRILMIŞ DERS DIŞI HAREKET EĞİTİMİ VE OYUN ETKİNLİKLERİNİN ETKİSİ

Hulusi ALP*

Hüseyin ÇAMLIYER**

Öz

Bu çalışmada, sosyal uyum bozukluğu gösteren çocukların uyumsal davranışlarına kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi ve oyun etkinliklerinin etkisini araştırmak amaçlanmıştır.

Belirlenen amaç doğrultusunda, 7–8 yaş aralığında bulunan, Manisa İl Merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir ilköğretim okulundaki 1. ve 2. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin arasından okul rehber öğretmenin sınıf öğretmenlerinin belirlediği 25'i sosyal uyum ve davranış bozukluğu gösteren, 23'ü normal gelişim gösteren toplam 48 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür.

Okul rehber öğretmeni tarafından belirlenen 48 öğrenci arasından araştırmacı tarafından basit tesadüfi yöntemle seçilen 14 sosyal uyum ve davranış problemi olan çocuk ve 10 normal gelişim gösteren toplam 24 çocukla deney grubu, 11 sosyal uyum ve uyum ve davranış problemi olan çocuk ve 13 normal gelişim gösteren toplam 24 çocukla da kontrol grubu oluşturulmuştur.

On iki hafta süresince deney grubuna temel hareket eğitim becerileri ve oyun etkinliklerini içeren uyarlanmış bir program uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise hiçbir aktivite yaptırılmamıştır.

Grupların sosyalleşme düzeylerini belirlemek amacıyla araştırma kapsamına alınan bütün çocukların ailelerine *sosyal uyum ve davranış ölçeği* ön-test ve son-test olarak uygulanmıştır.

Bu testin sonuçları SPSS istatistik programı ile yapılmıştır. Deney ve Kontrol gruplarının hem ön-test hem de son-test puanları arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis ile değerlendirilmiştir. Anlamlı fark varsa farkın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit edebilmek amacıyla gruplar ikişerli olarak Mann-Whitney U Nan Par test ile değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak Kaynaştırılmış Ders Dışı Hareket Eğitimi ve Oyun Etkinliklerine katılan deney grubundaki özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin uyumsal davranışları kontrol grubuna göre istatistiksel olarak $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Uyum, Hareket Eğitimi, Beden Eğitimi, Oyun, Kaynaştırma Eğitimi

THE EFFECT OF ADAPTIVE BEHAVIOR OF CHILDREN WITH SOCIAL ADJUSTMENT DISORDER INDICATES COALESCED EXTRACURRICULAR MOVEMENT EDUCATION AND GAME ACTIVITIES

Abstract

In this study, fused to the children's social adjustment disorders of adaptive behavior showing off course move was aimed to investigate the effect of educational activities and games.

In line with the objectives determined, in the range of 7-8 years in Manisa center showing 25 of behavioral disorders determined by the Ministry of Education due to a primary school in the 1st and 2nd class among the students attending the school guidance teacher of teachers, 23 with normal development study was conducted with 48 students.

As determined by the school guidance counselor 48 students from selected with simple random method by researchers with 14 adjustment problems in children and 10 of 24 children in the experimental group showing normal development, 11 adjustment problems in children and 13 of 24 children in the control group with normal development has been established.

Twelve (12) adapted a training program was implemented including basic movement skills to the test group activities and games during the week. The control group were not made no activity.

* Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğirdir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, ekim1778@gmail.com

** Süleyman Demirel Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu.

All children enrolled in the study in order to determine the group of socialization levels of parents and teachers "American Association on Mental Deficiency" Adaptive Behavior Sıkal to, (AAMD-BS) adaptive behavior scale was applied as a pre-test and post-test.

The results of this test was performed with SPSS statistical software. Both experimental and the control group with no significant difference between the pre-test, post-test scores were analyzed with Kruskal-Wallis. If there is a significant difference in groups of two in order to identify which group differences that arise from the Mann-Whitney U test was evaluated by Nan Par.

As a result, the fused Extracurricular Movement Education and Games adaptive behavior of students in need of special education in the experimental group participated in the event were statistically compared with the control group (* p <0.05) significance level, and (* p <0.01) was found to be significant at the significance level.

Key words: Social Adaptation, Activity Education, Physical Education, Game, Combining Education.

Giriş

İnsanın içinde yaşadığı topluma uyum sağlaması yani toplumsallaşması, ortaya koyduğu davranışlarla mümkündür (Artan ve diğerleri, 2003: 1). Sosyalleşme, kişinin, grubun kural ve değerlerine uymayı öğrenmesi, bu değerler düzenini benimsemesidir. Bu öğrenme doğumdan ölüme dek tüm yaşam boyunca devam eder ve bu süre içinde bireyin çevredeki insanlarla ilişkileri ve diğer çevre faktörleri sosyal uyumunda önemli rol oynar (Çamlıyer ve diğerleri, 2011: 117).

Bazı çocuklar, sahip oldukları uyum probleminden dolayı başkalarıyla anlaşmakta zorlanır, uyuşmazlığa düşer, onlardan farklı davranışlar sergilerler; ev, okul ve toplum yaşamı gibi farklı pek çok yaşam alanlarında genel kabul görmüş değer ve kurallara karşı gelme problem davranış örüntüsünün en önemli göstergelerindedir var olan problemlerden dolayı mutsuz oldukları için çevreyi de olumlu veya olumsuz etkileyebilirler (Azaula ve diğerleri, 2000: 308; Akt. Özdemir, 2014: 32; Çağlar, 1981: 1).

Eğitim, insanları ve buna bağlı olarak da toplumları değiştirme sürecidir (Çamlıyer 1994: 1). Özel gereksinimli çocuk, kaynaştırmalı bir eğitim kurumunda potansiyelini azami olarak kullanabileceği, onu mücadeleye sevk eden modellerle bir arada olarak özel eğitim okulundan çok daha fazla ilerleme kaydedebilecek, akranları ile birlikte çeşitli etkinliklerde bulunduğu için kendine olan güveni artacak ve daha geniş bir topluluğa ait olarak olumlu benlik kavramı geliştirebilecektir (Mark ve diğerleri, 1995: 8-9).

Özel gereksinimli çocuğun, kaynaştırma programına dahil edilmesi için, öncelikle ayrıntılı olarak değerlendirilmesi yani var olan performansının belirlenmesi ve onun için en az kısıtlayıcı eğitim ortamının ne olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Bu, normal gelişim gösteren çocuklarla sadece oyun bahçesini paylaşmadan tüm gün aynı sınıfı ve etkinlikleri paylaşmaya kadar giden farklı kaynaştırma düzeylerinde olabilmektedir. Zira çocuklar arasında etkileşimi teşvik etmeyi amaçlamayan kaynaştırmanın başarısından söz edilemez. Normal gelişim gösteren çocuklarda tutum değiştirme çalışmalarında ise engelli çocuklar ile ilgili filmler, hikâye kitapları, grup tartışmaları, engelli çocuklara ilişkin canlandırmalar ve oyunlar etkili olmaktadır (Tony, 1987: 3; Nancy, 1986).

Oyun bir kültür iletişimi aracının alıştırmalarıdır. Çocuk oyun oynarken kendi çevresindeki araçları kullanır. Oyuncakların, araç ve gereçlerin kullanımı sırasında çocuk vücut organlarını ve kaslarını kontrollü kullanmayı öğrenir. Yaş ilerledikçe çocuklar daha çok başkaları ile birlikte oynamak ve sosyal etkileşim kurmak isterler. Sosyalleşmenin artmasıyla birlikte oyunlar da karmaşıklaşır ve buna bağlı olarak sosyal gelişim arttıkça oyun kurma ve oynama da zorlaşır. Oyunlar yolu ile çocuklar kendileri ve başkaları hakkında bilgi sahibi olurlar, kendi kapasite ve sınırlılıklarını büyüklerle olan farklılıklarını öğrenirler. En önemlisi çocuklar oyunlar yolu ile yaşamlarını organize etme ve denetleme alışkanlığını geliştirebilirler

(Çamlıyer, 1994: 1). Oyun, çocuğun ruhsal gelişiminde ve kişilik kazanmasına olanak sağlayan sevgiden sonraki en önemli etkinliktir (Gürün, 1984: 120).

Gereç ve Yöntemler

Bu araştırma sosyal uyum bozukluğu gösteren çocukların uyumsal davranışlarına kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi ve oyun etkinliklerinin etkisini bilimsel olarak belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma deneysel nitelikli bir çalışmadır. Araştırma öntest – sontest kontrol gruplu deneme modelinde desenlenmiştir. Araştırmanın evren ve örneklem grubu iki aşamada belirlenmiştir. İlk aşamada Manisa ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir ilköğretim okulunda 7–8 yaş aralığındaki öğrencilerin arasından okul rehber öğretmeni ve sınıf öğretmenleri tarafından belirlenen 23’ü normal gelişim gösteren, 25’i de sosyal uyum ve davranış problemi olan toplam 48 öğrenci belirlenmiştir. İkinci aşamada ise belirlenen öğrencilerin arasından basit tesdüfi örneklem metoduyla, sosyal uyum ve davranış problemi olan 14 çocuk ve normal gelişim gösteren 10 çocuk seçilerek toplam 24 çocuk ile uygulamanın yapılacağı deney grubu, geriye kalan 13 normal gelişim gösteren çocuk ve 11 sosyal uyum ve davranış problemi olan çocuk birleştirilerek toplam 24 çocukta kontrol grubu oluşturulmuştur.

Uygulama grubuna 12 hafta boyunca, hafta da üç (3) gün bir (1) saat çalışma yaptırılmıştır.

Kontrol grubunu oluşturan çocuklara herhangi bir hareket eğitimi, oyun etkinliği ya da sportif aktivite yaptırılmamıştır.

Bu çalışmada Grupların sosyalleşme düzeylerini belirlemek amacıyla veri toplama aracı olarak “Sosyal Uyum ve Davranış Ölçeği” (AAMD-BS) American Association on Mental Deficiency Adaptive - Behavior Scale gelişimsel özellikler alt başlıklarından biri olan “Sosyalleşme” alanındaki maddeler kullanılmıştır. “Sosyal Uyum ve Davranış Ölçeği”, çocuk ve erişkinlerde günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık ve sosyal davranışları değerlendiren standartlaştırılmış bir veri toplama aracıdır (Ağrı Ram, 2003: 98). “Sosyal Uyum ve Davranış Ölçeği”nin Türkçe çevirisi ve geçerlik – güvenilirlik çalışması Epir tarafından 1974 yılında yapılmıştır (Bıyıklı, 1987: 1; Azaula ve diğerleri, 2000: 308).

Deney ve Kontrol grubundaki çocukların ailelerine sosyal uyum ve davranış ölçeği çalışmanın başında ön-test ve çalışmanın sonunda son-test olarak uygulanmıştır.

Bu testin sonuçları SPSS istatistik programı ile yapılmıştır. Deney ve Kontrol gruplarının hem ön-test hem de son-test puanları arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis ile değerlendirilmiştir. Anlamlı fark varsa farkın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit edebilmek amacıyla gruplar ikişerli olarak Mann-Whitney U Nan Par test ile değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Bulgular

Tablo 1: Deney Ve Kontrol Grubundaki Çocukların Cinsiyete Göre Dağılımları

		Erkek		Kız	
		n	%	n	%
Deney Grubu	Engelli Çocuklar	11	.78,6	3	.21,4
	Normal Çocuklar	5	.50	5	.50
Kontrol Grubu	Engelli Çocuklar	7	.63,6	4	.36,4
	Normal Çocuklar	6	.46,2	7	.53,8
Toplam		29	.60,4	19	.39,6

Tablo 1’ de Deney ve Kontrol grubundaki çocukların grup içinde Cinsiyete göre dağılım yüzdeleri görülmektedir. Deney grubundaki engelli çocukların 11’inin erkek (%78,6), 3’ünün kız (%21,4) olduğu, deney grubundaki normal çocukların 5’inin erkek (%50), 5’inin kız (%50) olduğu, kontrol grubundaki engelli çocukların 7’sinin erkek (%63,6), 4’ünün kız (%36,4) olduğu, kontrol grubundaki normal çocukların 6’sının erkek (%46,2), 7’sinin kız (%53,8) olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol grubundaki çocukların 29’u erkek (%60,4), 19’unun kız (%39,6) olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Deney Ve Kontrol Grubundaki Çocukların Yaşlara Göre Dağılımları

		N	7 Yaş %	N	8 Yaş %
Deney Grubu	Engelli Çocuklar	8	.57,1	6	.42,9
	Normal Çocuklar	6	.60,0	4	.40,0
Kontrol Grubu	Engelli Çocuklar	4	.36,4	7	.63,6
	Normal Çocuklar	6	.46,2	7	.53,8
Toplam		24	.50	24	.50

Tablo 2’ de Deney ve Kontrol grubundaki çocukların grup içinde Yaşlara göre dağılım yüzdeleri görülmektedir. Deney grubundaki engelli çocukların 8’inin 7 yaşında (%57,1), 6’sının 8 yaşında (%42,9) olduğu, deney grubundaki normal çocukların 6’sının 7 yaşında (%60), 4’ünün 8 yaşında (%40) olduğu, kontrol grubundaki engelli çocukların 4’ünün 7 yaşında (%36,4), 7’sinin 8 yaşında (%53,8) olduğu, kontrol grubundaki normal çocukların 6’sının 7 yaşında (%46,2), 7’sinin 8 yaşında (%53,8) olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol grubundaki çocukların 24’ünün 7 yaşında (%50), 24’ünün 8 yaşında (%50) olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Deney ve Kontrol grubundaki çocukların Kruskal Wallis teste göre öntest – sontest ortalama puan farklarının karşılaştırılması

		Öntest		Sontest		
Sosyal	Gruplar	N	$\bar{X} \pm SS$	P	$\bar{X} \pm SS$	P
Uyum ve Davranış Ölçeği	DGEÇ	14	19,50 ± 4,64	,001**	35,14 ± 3,57	,000**
	DGNÇ	10	25,30 ± 4,55		32,20 ± 5,47	
	KGEÇ	11	20,00 ± 4,77		20,18 ± 5,15	
	KGNC	13	25,69 ± 2,46		26,38 ± 5,77	

Tablo 3’te Deney Grubundaki Engelli Çocukların (DGEÇ) ve Deney Grubundaki Normal Çocukların (DGNÇ) ile Kontrol Grubundaki Engelli Çocukların (KGEÇ) ve Kontrol Grubundaki Normal Çocukların (KGNC) sosyal uyum ve davranış ölçeği Anne-Baba görüşlerini içeren verilerin Kruskal Wallis teste göre ön-test ve son-test ortalama puan farklarının karşılaştırılması görülmektedir. Grupların ön-test ve son-test puan ortalamalarına göre; sosyal uyum ve davranış ölçeği maddelerinin toplamalarında gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < 0,01$).

Tablo 4: Deney Grubundaki Engelli Çocukların ve Deney Grubundaki Normal Çocukların Ön-test – Son-test ortalama puanlarının farklarının karşılaştırılması

Sosyal Uyum ve Davranış Ölçeği	ÖNTEST			SONTEST		
	Gruplar	N	$\bar{X} \pm Ss$	P	$\bar{X} \pm Ss$	P
maddeler	DGEÇ	14	18,57 ± 6,02		34,79 ± 4,21	
Toplamı	DGNÇ	10	29,20 ± 3,94	,000**	40,40 ± 3,78	,005**

Tablo 4'te Deney Grubundaki Engelli Çocukların (DGEÇ) ve Deney Grubundaki Normal Çocukların (DGNÇ) sosyal uyum ve davranış ölçeği maddelerinin Anne-Baba görüşlerini içeren verilerin Mann-Whitney U NPar test'e göre ön-test ve sontest ortalama puan farklarının karşılaştırılması görülmektedir. Uygulanan program öncesinde her iki grubun ön-test ortalamalarına göre; iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p < 0,01$). Program sonrasında; son-test ortalama puanlarına göre iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p < 0,01$).

Tablo 5: Deney Grubundaki Engelli Çocukların ve Kontrol Grubundaki Engelli Çocukların Öntest – Sontest ortalama puanlarının farklarının karşılaştırılması

Sosyal Uyum ve Davranış Ölçeği	ÖNTEST			SONTEST		
	Gruplar	N	$\bar{X} \pm Ss$	P	$\bar{X} \pm Ss$	P
maddeler	DGEÇ	14	19,50 ± 4,64		35,14 ± 3,57	
Toplamı	KGEÇ	11	20,64 ± 3,20	,641	20,18 ± 5,15	,000**

Tablo 5'te Deney Grubundaki Engelli Çocukların (DGEÇ) ve Kontrol Grubundaki Engelli Çocukların (KGEÇ) sosyal uyum ve davranış ölçeği maddelerinin Anne-Baba görüşlerini içeren verilerin Mann-Whitney U NPar test'e göre ön-test ve son-test ortalama puan farklarının karşılaştırılması görülmektedir. Uygulanan program öncesinde her iki grubun ön-test ortalamalarına göre; iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($p > 0,05$). Program sonrasında; son-test ortalama puanlarına göre iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p < 0,01$).

Tablo 6: Deney Grubundaki Engelli Çocukların ve Kontrol Grubundaki Normal Çocukların Öntest – Sontest ortalama puanlarının farklarının karşılaştırılması

Sosyal Uyum ve Davranış Ölçeği	ÖNTSET			SONTEST		
	Gruplar	N	$\bar{X} \pm Ss$	P	$\bar{X} \pm Ss$	P
maddeler	DGEÇ	14	19,50 ± 4,64		35,14 ± 3,57	
Toplamı	KGNÇ	13	25,69 ± 2,46	,001**	26,38 ± 5,77	,000**

Tablo 6'da Deney Grubundaki Engelli Çocukların (DGEÇ) ve Kontrol Grubundaki Normal Çocukların (KGNÇ) sosyal uyum ve davranış ölçeği maddelerinin Anne-Baba görüşlerini içeren verilerin Mann-Whitney U NPar test'e göre ön-test ve son-test ortalama puan farklarının karşılaştırılması görülmektedir. Uygulanan program öncesinde her iki grubun ön-test ortalamalarına göre iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p < 0,01$). Program sonrasında; son-test ortalama puanlarına göre iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p < 0,01$).

Tablo 7: Deney Grubundaki Normal Çocukların ve Kontrol Grubundaki Engelli Çocukların Öntest – Sontest ortalama puanlarının farklarının karşılaştırılması

Sosyal Uyum ve Davranış Ölçeği	Gruplar	N	ÖNTEST		SONTEST	
			$\bar{X} \pm Ss$	P	$\bar{X} \pm Ss$	P
maddeler	DGNÇ	10	25,30 ± 4,55	,022*	32,20 ± 5,47	,000**
Toplamı	KGEÇ	11	20,00 ± 4,77		20,18 ± 5,15	

Tablo 7’de Deney Grubundaki Normal Çocukların (DGNÇ) ve Kontrol Grubundaki Engelli Çocukların (KGEÇ) sosyal uyum ve davranış ölçeği maddelerinin Anne-Baba görüşlerini içeren verilerin Mann-Whitney U NPar test’e göre ön-test ve son-test ortalama puan farklarının karşılaştırılması görülmektedir. Uygulanan program öncesinde her iki grubun ön-test ortalamalarına göre iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p < 0,05$). Program sonrasında; son-test ortalama puanlarına göre iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p < 0,01$).

Tablo 8: Deney Grubundaki Normal Çocukların ve Kontrol Grubundaki Normal Çocukların Öntest – Sontest ortalama puanlarının farklarının karşılaştırılması

Sosyal Uyum ve Davranış Ölçeği	Gruplar	N	ÖNTEST		SONTEST	
			$\bar{X} \pm Ss$	P	$\bar{X} \pm Ss$	P
maddeler	DGNÇ	10	25,30 ± 4,55	,802	32,20 ± 5,47	,034*
Toplamı	KGNC	13	25,69 ± 2,46		26,38 ± 5,77	

Tablo 8’de Deney Grubundaki Normal Çocukların (DGNÇ) ve Kontrol Grubundaki Normal Çocukların (KGNC) sosyal uyum ve davranış ölçeği maddelerinin Anne-Baba görüşlerini içeren verilerin Mann-Whitney U NPar test’e göre ön-test ve son-test ortalama puan farklarının karşılaştırılması görülmektedir. Uygulanan program öncesinde her iki grubun ön-test ortalamalarına göre iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($p > 0,05$). Program sonrasında; son-test ortalama puanlarına göre her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p < 0,05$).

Bu sonuçlara bakıldığında iki grup arasında özel olarak hazırlanmış olan program uygulanmadan önce bir fark yokken; program uygulandıktan sonra iki grup arasında anlamlı bir farkın olması ve bu farkın deney grubundaki normal çocuklardan kaynaklanmasında kaynaştırılmış ders dışı hareket ve oyun etkinliklerinin etkisinin olduğu söylenilebilir.

Spor, sosyalleşme ve sosyal değişim aracı olarak hizmet veren olağanüstü bir güce sahiptir. Spor, büyük önem verilen birçok sosyal değer oluşmasına sürekli hale gelmesine yardımcı olur. İnsanlar onlara uygun olan sosyal rolleri öğrenirler, hemen tüm insanlar çocukken oyun, spor ve diğer aktiviteler ile sosyalleşirler (Yetim, 2011: 157). Bireyin sosyal yaşamı içerisinde, psiko-sosyal gelişimini desteleyerek bunu hızlandırmasına yardımcı olan faktörlerin başında spor yer almaktadır (Küçük ve diğerleri, 2014: 134). Spor, insanların fiziksel, duygusal ve toplumsal bakımdan gelişimini sağlar. Ayrıca spor, grup çalışmalarını, karşılıklı dayanışmanın sağlanmasını ve toplum üyeliğinin kazanılmasını en kolay yollardan sağlayan sosyalleşme aracıdır (Aksoy ve diğerleri, 2012: 42). Spor ve sportif etkinlikler, bireyin sosyal çevrelere katılmasını sağlayan bir sosyal etkinlik olması özelliğinden dolayı kişinin sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir (Tel, 2014: 6). Sporun, öğretilebilir zihinsel

engelli çocukların sosyalleşmeleri üzerinde etkili olduğu ve spor ile sosyalleşme arasında manidar bir ilişkinin olduğu gözlemlenmiştir (Demirağ, 2010: 127).

Fiziksel aktivite ve oyun ile ilgilenmenin, çocuklarda akademik başarıyı arttırdığı, psikolojik olarak iyi olma hali sağladığı, depresyon ve kaygı bulgularını azalttığı, kendine saygıyı artırarak, çocukların daha atılgan olmalarını sağlamaya katkı yaptığı belirlenmiştir (Çavdar, 2011: 60; Strong ve diğerleri, 2005: 732; Taylor ve diğerleri, 1985: 196; Kirkcaldy ve diğerleri, 2002: 50; Penedo ve diğerleri, 2005: 190; Parfitt ve diğerleri, 2005: 701; Suitor ve diğerleri, 2007). Diğer taraftan çocuklarda alkol ve madde kullanımı ile herhangi bir fiziksel aktiviteye katılmama arasında da pozitif yönde yüksek korelasyon gösteren çalışmalar vardır (Kirkcaldy ve diğerleri, 2002: 50). Beden Eğitimi ve Spor, sağlıklı bir kişilik yapısının oluşumunda etkin bir rol oynamakta ve genç bireylerin sağlıklı kişilik gelişimleri için büyük önem taşımaktadır (Uslu ve diğerleri, 1999: 3-4). İyi planlanmış bir hareket eğitimi programı ile çocuklar diğer çocukların farkına varma, onlarla uyum içerisinde hareket etme ve işbirliği kurma yeteneğini geliştirebilirler (Özlu-Fazlıoğlu ve diğerleri, 2004). Hareket eğitimi, çocuğun duyu organları yoluyla dış dünyadan topladığı duyularını (informasyonları) değerlendirip psikomotor tepki ve davranış olarak kendini ortaya koyduğu süreçlerde çok etkilidir (Çamlıyer 1994: 1). Piek ve Dyck, davranış problemi olan çocukların, gelişim seviyesine uygun fiziksel aktivitelerin, günlük yaşam içerisine yerleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar (Akt., Yanardağ, 2007: 106). Fiziksel aktivite programlarının otizmliler çocukların problem davranışlarda azalma, büyük fiziksel ve eğlence aktivitelerinin yanı sıra, fiziksel uygunluk düzeyindeki artışa neden olabileceğini göstermiştir (Connor ve diğerleri, 2000: 22). Fiziksel aktivite gerilim ve anksiyetenin boşalmasına yardım eder ve emosyonel stabilite ve sabır davranışını kolaylaştırır (Baltacı, 2008: 3). Beden Eğitimi, spor etkinlikleri ve oyunlar yoluyla kazanılan psikolojik ve sosyal alandaki davranış değişiklikleri bireyin genel yaşantısına transfer olur mu konusunda yapılan araştırmalar, bedensel aktiviteler yoluyla fiziksel ve psiko-sosyal alanlarda kazanılan davranışların günlük yaşamda gerekli ve ilgili benzer durumlara transfer olduğunu göstermiştir (Çamlıyer ve diğerleri, 2011: 116).

Oyun bir yandan çocuğun gelişimine katkıda bulunurken, öte yandan eğitici bir değere sahiptir. Bir yandan izleyen yetişkine çocuğun kişilik özellikleriyle ilgili önemli ipuçları verirken, bir yandan da çocuk için tedavi edici özelliğe sahip bir etkinliktir (Yavuzer, 2005: 64,69). Oyun, bir yandan çocuğun fiziksel ve zihinsel yapısını geliştirirken, diğer yandan da onun nesnelere dünyasıyla ilişki kurmasını, özgürlük ve bireysellik kazanmasını sağlayan, daha sonra da toplumsallaşmasına büyük ölçüde yardımcı olan çok önemli bir etkinliktir (Gürün, 1984: 120). Oyun yoluyla sosyalleşen çocuk, ben ve başkası kavramlarının bilincine varır. Vermeyi ve almayı da oyun aracılığıyla öğrenir (Akt., Temür, 2007: 121-122). Oyun becerileri sosyal iletişimi gerektiren en önemli etkinliklerden biridir. Çocuklar bebeklik dönemlerinden itibaren etkinlikleri sırasında akranlarıyla sosyal iletişim kurarlar (Akt. Batu, 2011: 285).

Kaynaştırma eğitimine katılan normal gelişim gösteren çocuklar ve engelli çocuklar arasında olumlu sosyal etkileşim, engelli çocuğa akranlarıyla ilişki kurabilmeyi ve bu ilişkiyi devam ettirebilmek için gerekli olan deneyimleri kazanmasına yardımcı olmaktadır” (Akt. Temür, 2007: 121-122). Baydık, 1997 ve Kids, 2001’e göre “ Akranları ile birlikte çeşitli etkinliklerde bulunması sonucunda da bu bireyler kendilerine olan güvenlerini artırabilirler ve daha geniş bir topluluğa ait olma ve değerli olma duygularını yükseltebilirler (Kuz, 2001: 16). Engelli çocuklar kaynaştırmayla, sosyal ve eğitimsel yaşamda akranları ile birlikte olabilme, onları model alarak daha geniş bir toplum tarafından benimsenen davranış repertuarı ve repertuar içinde yer alan becerileri geliştirebilme ve öğrendikleri yeni davranışları uygulama

fırsatını elde ederler. Bunun sonucunda engelli bireyin toplum tarafından dışlanmasına neden olan tipik engelli davranışlarının azalması sağlanacak ve çocuğun soysal kabulü, uyumu ve etkileşimi artacaktır (Kuz, 2001: 16). Peltier (1997)'e göre yapılan araştırmalarda kaynaştırmanın engelli öğrenciler kadar normal gelişim gösteren çocuklara da yararlı olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Öğretmenler ve ebeveynlerin ifadeleri de engelli olmayan çocukların, engelli bireylerle olan ilişkilerinden yarar sağladıkları yönündedir (Kuz, 2001: 20). Kaynaştırma eğitimi ortamındaki normal gelişim gösteren öğrencilerin deneyimlerini değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmalarda, kaynaştırmanın normal gelişim gösteren çocuklar üzerinde pozitif sosyal etkilere sahip olduğu bulunmuştur. Bu çalışmalar içerisinde en kapsamlı olanı Murray – Seegert (1989) tarafından yapılmış olanıdır. Bu araştırmada lise çağındaki engelli öğrenciler ve bunların engelli olmayan akranları arasındaki sosyal ilişkilerle ilgili, bir yıllık etnografik bir çalışma yapılmıştır. Bu araştırmada normal gelişim gösteren çocukların, engelli olan çocuklarla etkileşimleri sonucunda diğer insanlara oranla, daha olumlu düşünceler geliştirdikleri anlaşılmıştır (Kuz, 2001: 23). Normal gelişim gösteren çocukların engelli arkadaşlarına ilişkin tutumlarını inceleyen araştırmalarda, bu çocukların engelli arkadaşlarına karşı daha az kabul edici ve onları aralarından soyutlayıcı davrandıkları belirtilmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklar; engelli sınıf arkadaşlarına karşı korku, kaygı, kaygı, düşmanlık ve kaçınma gibi tepkiler gösterebilmekte; diğer çocuklara göre engelli arkadaşlarını, arkadaş olarak daha az tercih ettikleri görülmektedir (Akt., Temür, 2007). Yapılan bir araştırmada, kaynaştırma ortamında normal çocukların özürlü sınıf arkadaşlarının çeşitli alanlarda gelişimini sağlamada davranış modelleri olarak görev yaptıkları belirtilmiştir. Yine aynı araştırmada kaynaştırma programında normal çocukların özürlü çocuklara sınırlı olan beceri ve yeteneklerini geliştirmede takviye edici etmen olarak etki eniklen ifade edilmiştir (Metin, 1992: 34-36). Kaynaştırma ortamında normal gelişim gösteren çocukların, engelli çocuklarla olumlu etkileşimde bulunmaları halinde gelişimsel kazançları yüksek olmaktadır. Bu etkileşim, engelli çocukların tipik engelli davranışlarının ortadan kalkmasına ve ileriki yaşamında toplumun içinde sosyal kabulünü sağlayacak davranışların yerleşmesine yardımcı olmaktadır (Kuz, 2001: 21).

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

Tablo 4'teki sonuçlara bakıldığında; deney grubundaki engelli çocukların ön-test ve son-test sıra ortalama puanları ile deney grubundaki normal çocukların ön-test ve son-test sıra ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın görüldüğü; kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi programı uygulandıktan sonra, her iki grubun son-test sıra ortalama puanlarında artış olmasının yanı sıra, deney grubundaki engelli çocukların son test sıra ortalama puanlarının, deney grubundaki normal çocukların son test sıra ortalama puanlarına yaklaştığı görülmekte ve bu sonucun oluşmasında uygulanan programın etkisinin olduğu söylenilebilir (Bknz Tablo 4).

Tablo 5'teki sonuçlara bakıldığında; deney grubundaki engelli çocukların ön-test sıra ortalama puanları ile deney grubundaki engelli çocukların ön-test sıra ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmezken; kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi programı uygulandıktan sonra, her iki grubun son-test sıra ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmekte, bu farkın deney grubundaki çocukların son-test puanlarındaki artıştan kaynaklandığı, deney grubundaki çocukların sosyalleşme düzeylerinde artış olduğu ve bu sonucun oluşmasında uygulanan programın etkisinin olduğu söylenilebilir (Bknz Tablo 5).

Tablo 6'daki sonuçlara bakıldığında; deney grubundaki engelli çocukların ve kontrol grubundaki normal çocukların ön-test sıra ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve bu fark kontrol grubundaki normal çocukların öntest sıra ortalama puanlarından kaynaklanırken; kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi programı uygulandıktan sonra, her iki grubun son-test sıra ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu ve bu farkın, deney grubundaki engelli çocukların son-test sıra ortalama puanlarından kaynaklandığı, deney grubundaki çocukların sosyalleşme düzeylerinin kontrol grubundaki normal çocukların sosyalleşme düzeylerinden daha fazla olduğu ve bu sonucun oluşmasında uygulanan programın etkisinin olduğu söylenilebilir (Bknz Tablo 6).

Tablo 8'deki sonuçlara bakıldığında; deney grubundaki normal çocukların ve kontrol grubundaki normal çocukların ön-test sıra ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmezken; kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi programı uygulandıktan sonra, her iki grubun son-test ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın deney grubundaki normal çocukların son-test sıra ortalama puanlarından kaynaklandığı, deney grubundaki çocukların, kontrol grubundaki çocuklara oranla daha fazla sosyalleştiği görülmekte ve bu sonucun oluşmasında uygulanan programın etkisinin olduğu söylenilebilir (Bknz Tablo 8).

Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan tüm sonuçlara bakıldığında, Kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi ve oyun etkinliklerinin doğal ortamı içinde bulunan tüm bireyleri farklı şekillerde etkilemekte ve sosyal gelişim boyutlarını desteklediği görülmüştür.

Bir başka ifadeyle deney grubundaki sosyal uyum problemi olan çocukların sosyalleşme düzeylerinin kontrol grubundaki çocuklara göre yüksek olması uygulanan programın etkili olduğunu göstermiştir.

Öneriler

Çocukların gelişim düzeylerine, bireysel farklılıklarına, ilgi ve isteklerine göre özel olarak hazırlanan kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi ve oyun etkinliklerini içeren bir programı, uygulayacak olan eğitimcinin hem özel eğitim hem de hareket eğitimi alanında sahip olduğu alan bilgisinin ve yöntem-teknikleri kullanma becerisinin hedeflenen sonuçlara ulaşmasında büyük oranda etkili olduğu söylenebilir.

Kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi ve oyun etkinliklerinin özellikle uyum problemi olan çocukların sosyalleşmeleri yolunda etkin bir unsur olduğu belirgindir ve Milli Eğitim Bakanlığı onayı ile açılan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin fiziki yapısı içerisinde, çocuklar için fiziksel aktivite ve oyun etkinlik alanları (geniş bahçe, oyun parkı, salon vs.) ve özel beden eğitimi öğretmeni bulundurma şartları, gerekli yönergelerle sağlanmalıdır.

Kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi ve oyun etkinlikleri kullanılarak farklı yaş gruplarında beden eğitimi derslerinin dışında tutularak, sosyal beceri ve iletişim becerileri gelişimi sağlamaya yönelik araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Aksoy, R., Bakış, M. ve Ünveren, M., (2012), “Spor sosyolojisi”, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Kitapları, Üçüncü Baskı, Ankara, ISBN 978-975-11-3334-2.
- Artan, İ., ve Uyanık-Balat G., (2003), "Okul Öncesi Eğitimcilerinin Entegrasyona İlişkin Bilgi Ve Düşüncelerinin İncelenmesi", Mart 2003 Cilt:11 No:1 Kastamonu Eğitim Dergisi
- Azaula, M., Msall, M.E., ve Buck, G., (2000), “Measuring functional status and family support in older school-aged children with Cerebral Palsy, Comparison of three instruments”. Arch Phys Med, 81.
- Baltacı, G., (2008), "Çocuk Ve Spor", Hacettepe Üniversitesi - Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü, Birinci Basım: Şubat 2008, Sağlık Bakanlığı Yayın No: 730, ISBN : 978-975-590-246-3, Baskı : Klasmat Matbaacılık – Ankara.
- Batu, S., (2011), “0-6 Yaş Arası Down Sendromlu Çocuklar ve Gelişimleri”, Kök Yayıncılık, 2. Baskı-Ankara.
- Bıyıklı, L., (1987), “Yetiştirme yurtlarındaki çocukların zihinsel ve psiko-sosyal gelişimlerinin incelenmesi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 1
- Connor, J., French, R., ve Henderson, H. (2000), "Use of physical activity to improve behaviour of children with autism- Two for one benefits", Palaestra, 16(3).
- Çağlar, D., (1981.), “Uyumsuz Çocuklar – Eğitim”, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Çavdar, B., (2011), "Öğretilebilir Zihinsel Engelli Öğrencilerde Beden Eğitimi Ve Spor Aktivitelerinin Toplumsallaşma Düzeylerine Etkisi ", Yüksek Lisans Tezi, İzmir-2011.
- Çamlıyer, H., ve Çamlıyer, H. , (2011), “Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun”, Can Ofset, Manisa
- Çamlıyer, H., (1994), “ Eğitilebilir Zeka Düzeyindeki Çocuklarda Hareket Eğitiminin Algısal Gelişim Düzeylerine Etkileri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Demirdağ, M., (2010), "Sporun Öğretilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Sosyalleşmeleri Üzerine Etkisi", Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Gürün, O. A., (1984.), “Çocuğumuzu Tanıyalım”, İnkılâp Yayınevi, İstanbul
- Kirkcaldy, B.D., Shephard, R.J. ve Siefen, R.G., (2002), “The relationship between physical activity and selfimage and problem behaviour among adolescents”. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol, 37(11).
- Kuz, T., (2001), “Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumların İncelenmesi” Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları/17, Ankara.
- Küçük H., ve Koç H., (2014), “Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi”, birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ pdf.
- Mark W., ve Jan S. W., (1995), Including Children With Special Needs in Early Childhood Programs. Editor: Mark Wolary ve Jan S. Wilbers. (Second Edition). NAEYC, Washington.
- Metin, N., (1992), "Okul Öncesi Dönemde Özürlü Çocuklar İçin Kaynaştırma Programları" , Özel Eğitim Dergisi. 1992 112).

- Nancy, D. B., (1986), "The Effects of Classroom Organization on Mainstreamed Preschool Children". Exceptional Children. Cilt:52, Sayı:5.
- Özdemir, S., (2014), "Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim", Pegem Akademi, Editör; Diken, İ.H., 9. Baskı- Ankara.
- Özlu-Fazlıoğlu, Y. ve Baran, G., (2004), "Duyusal Entegrasyon Programının Duyusal ve Davranış Problemleri Üzerine Etkisi", Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Parfitt, G. ve Eston, R.G., (2005), "The relationship between children's habitual activity level and psychological well-being". Acta Paediatr, 94(12).
- Penedo, F.J. ve Dahn, J.R., (2005), "Exercise and well-being: A review of mental and physical health benefits associated with physical activity". Curr Opin Psychiatry, 18(2).
- Strong, W.B., Malina, R.M., Blimkie, C.J., Daniels, S.R., Dishman, R.K., Gutin, B., Hergenroeder, A.C., Must, A., Nixon, P.A., Pivarnik, J.M., Rowland, T., Trost, S., Trudeau, F., (2005), "Evidence based physical activity for school-age youth", Journal Pediatrics, 146(6).
- Suitor, C.W. ve Kraak, V.I., (2007), "Adequacy of evidence for physical activity guidelines development: workshop summary". Institute of Medicine. Washington, DC: National Academies Press.
- Taylor, C.B., Sallis, J.F. ve Needle, R., (1985), "The relation of physical activity and exercise to mental health. Public Health Rep, 100(2).
- Temür, E. (2007), "Polimetrik Ve Direnç Egzersizlerinin, Zihinsel Engelli Çocukların (10-15 Yaş) Kol ve Bacak Güç-Kuvvet Gelişimlerine Etkisinin İncelenmesi", Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.
- Tel, M., (2008), "Çocuklarda Sosyalleşme Araçlarının Spora Yönlendirme Durumları", Fırat Üniversitesi Sivrice Meslek Yüksekokulu – Elazığ.
- Tony B., (1987), Integrating Special Education. Editor: Tony Booth ve Patricia Potts. (Third Edition). Basil Blackwell Ltd., Oxford.
- Uslu, A. ve Hasırcı, S., (1999), "Lise ve Dengi Okullarda Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Derslerinin Sosyal Uyum Düzeyine Etkilerinin Araştırılması", BESBD:3:4
- Yanardağ, M., (2007), "Otistik Çocuklarda Farklı Egzersiz Uygulamalarının Motor Performans ve Sterotip Davranışlar Üzerine Etkileri", Hacettepe Üniversitesi, Spor Fizyoterapistliği Programı Doktora Tezi, Ankara, 2007.
- Yavuzer, H., (2005), "Çocuğu Tanımak ve Anlamak", Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.
- Yetim, A. (2011), "Sosyoloji ve Spor", Berikan Yayınevi, Maltepe- Ankara, ISBN: 9752673571
- www.agriram.org.tr.tc/, (2007), "Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları" 2003.